

المان های شهری و نقش آن در شکل گیری هویت ایرانی- اسلامی (مورد مطالعه: ارگ کلاه فرنگی بیرجند)

سهیلا خاکساری.

دانشگاه آزاد بیرجند، دانشجوی کارشناسی ارشد معماری .

soheila@yahoo.com .

چکیده

امروزه با عدم رعایت شهرسازی بومی؛ شهرهای ما دچار بحران هویت شده و هرچه می گذرد این بحران گسترده تر و عمیق ترمی شود. در مباحث شهری، نمادهای شهری یا همان المان های شهری بناهای مهم از لحاظ معماری و طراحی هستند که در داخل شهر و در حیطه یک تجربه قراردادی ما بین شهروندان، معناگذاری می شوند، به نحوی که گاه حتی از خود شهر پر اهمیت تر جلوه می نمایند زیرا بیانگر هویت، شخصیت و عصاره شهر در یک ساختار نمایان هستند و در خوانش شهروندان از شهر و محیط زیستی شان تاثیر مستقیم بر جای می گذارند. در این پژوهش از روش تحقیق پیمایشی بهره برده شد و برای انجام آن ابتدا مطالعات اکتشافی بصورت کتابخانه ای و بازدیدهای مقدماتی صورت گرفت و مطالعه میدانی با استفاده از پرسشنامه انجام شد. نتایج مطالعه نیز نشان می دهد نمادهای شهری از عناصر اصلی هویت بخشی به شهرها هستند، لیکن به جز ارگ کلاه فرنگی که نماد اصلی و تاریخی شهر است. سمبل جدیدی بخصوص در میادین شهر طراحی نشده و حتی تک نماد منحصر به فرد شهر بعنوان مقرر حکومتی به مردم ایران و جهان به خوبی معرفی نشده است.

واژه های کلیدی: هویت شهری، نمادهای شهری، نمادهای بومی. ارگ کلاه فرنگی، بیرجند

۱- مقدمه

هویت عبارت است از شخصیت و حقیقت هر شیء یا شخص یا شهر که صفات و مشخصات جوهری او را در برمی گیرد. ویژگی های هر شهر تحت تاثیر محیط جغرافیایی شامل ساختارهای فرهنگی - تاریخی آن منطقه جغرافیایی شکل می گیرد. البته ساختارهای فرهنگی از جمله ایدئولوژی و سیاست های حاکم بر هر منطقه جغرافیایی به شدت در هویت شهر تاثیر میگذارد، از این رو می توان گفت هویت هر شهر تجلی فرهنگ در محیط است (شماعی و پورا احمد، ۱۳۸۵: ۹۳)

لازم به ذکر است هویت شهر با شکل شهر تفاوت هایی دارد امروزه شهرهای زیادی داریم که به ظاهر زیبا محسوب می شوند ولی از عناصر هویتی تهی می باشند. هویت و شخصیت شهر زمانی معنا پیدامی کند که شاخص های خاص شهر نمود یابند. شاخص هایی که ریشه در مکان و زمان دارند و با سنت، عقاید و به طور کلی با دانش و فرهنگ آن جامعه پیوسته اند (همان منبع ۹۳).

از جمله عناصر مهم هویت بخشی شهرها نمادها هستند. که به صورت شناسنامه ای گویا از گذشته و حال شهر، نقش اصلی در معرفی آن به مخاطب دارند. نمادها و الما نهایی شهری از جمله بناهای مهم در طراحی معماری و طراحی شهری محسوب می شوند، به نحوی که گاه حتی از خود شهر پراهمی تتر جلوه می نمایند. چرا که بیانگر هویت، شخصیت و عصاره شهر در یک ساختار نمایان هستند. بررسی و مطالعه در خصوص این نمادها نشان می دهد که بنیان این نوع بناها بر پایه مفاهیم، سنت ها، فرهنگ، هویت و تاریخ شهر استوار شد هاست (فرزانه هدفی، ۱۳۸۵).

برج آزادی تهران، برج العربی دبی، برج ایفل پاریس، برج پیزای ایتالیا، برج های دوقلوی کوالالمپور و . . . چنان با شکوه و پرمحتوا ساخته شد هاند که از حد شهرها فراتر رفته و جهانیان کشور خاص را با آن نماد و المان در ذهن تداعی می کنند. حتی در کشور خودمان برخی شهرها را با سبیل های خاصی می شناسند مثل تبریز را با مقبره الشعراء، اصفهان را با سی و سه پل یا نقش جهان، مشهد را با بارگاه امام رضا، شیراز با حافظیه، همدان را با مقبره ی باباطاهر و . . . که در این میان نمادهای تاریخی و فرهنگی ارزش بالایی در معرفی شهر دارند. شاید با ایجاد نقطه عطفی در طرز تفکر انسان ها، بار دیگر انسان خصوصیت نمادگرایی خود را باز یابد و شهرها در این راه نقش اساسی خود را دوباره داشته باشند. برای تحقق چنین هدفی باید نمادهای گذشته را شناخت و در حفظ و اعتلای آنها کوشید و علاوه بر آن از عواملی چون اعتقادات، باورها، طبیعت و هنر بهره گرفت تا نمادهای ارزشمند و معنی داری را در شهرها پدید آورد (بحرینی، ۱۳۸۵: ۲۳۰)

۲- بیان مسئله

از نظر اجتماعی شهرها مکان های مناسبی برای شکل گیری نهادهای اجتماعی و پاسداری از ارزش های انسانی و هویت های ملی و محلی هستند. طراحانی که با مجموعه ای از فرهنگ های مختلف موجود در یک شهر برخورد می کنند، باید خصوصیات و ارزش های خاص هر گروه را در فضاهائی که بوجود می آورند متبلور سازند. در غیر این صورت

سبک های بی اساس و فضاها و بناهای متکی بر تولید انبوه و فرهنگ بی هویت جهانی غالب شده و حس اعتماد به نفس و هویت شهری را به کلی از بین خواهد برد (بحرینی، 1386: 452).

شخصیت و هویت شهر تابعی از وضعیت منطقه، سنت های فرهنگی، فعالیت های موجود در شهر و هویت رسمی شهر است که حاصل تصمیمات گذشته در مورد شهر می باشد. باید به چنین تفاوت هایی بها و ارزش خاصی داده شود و در حفظ و تقویت آن ها کوشید (همان منبع، 442).

بدین ترتیب شهر همچون مدرکی مستند می نماید که از طریق ظاهر کلی، خودتاریخ رابه نمایش می گذارد. لذا هر یک از این ساخت ههای بشری بیش از آنکه مصالح و شگردهای ساختمانی را آشکار کنند، به اظهار نحوه ای از تفکر می پردازند. آنها یادآور ماجراها و رویدادهای مهم هستند و در واقع شهرها را می توان فصول کتاب تاریخ انست (یاراحمدی، 16: 1378).

در شهرهای ایرانی شیفتگی به مظاهر غیر بومی و فراموشی سهوی و عمدی هویت بومی به وفور مشاهده می شود. بیرجند شهری است که دارای پیشینه ی تاریخی و فرهنگی غنی است اما میدان های ایجاد شده در آن چیزی از هویت و تاریخچه شهر و مردم این منطقه به نمایش نمی گذارند. بی شک اثرگذاری میدانی با تندیس یکی از بزرگان اهل علم و ادب شهر همچون مولانا عبدالعلی بیرجندی، ریاضیدان و ستاره شناس سده ۹ هجری قمری . ابن حسام خوسفی، شاعر سده ۹ هجری قمری ، حکیم نزاری قهستانی، شاعر سده ۷ هجری قمری ، امیر شوکت الملک، امیر قائنات و شخصیت مهم سیاسی در دوران قاجار و پهلوی

بزرگان اهل علم و ادب شهر بیرجند

۳- ادبیات نظری

از شهرسازان اولیه گرفته تا معماران و مجسمه سازان معاصر بحث های زیادی در خصوص هویت شهری و ارتباط نمادها در شک لگیری آن ارائه کرد هاند. اما به طور اخص در پایان دهه ی 1960 تاملی تازه در شهرهای بی هویت که در آن ها مردم هیچ دلیلی برای عدم تطبیق خود با محیط زیستی نم ییافتند موجب تغییر در روش های معماری و شهرسازی شد. کاهش آثار تاریخی در شهرهای بزرگ، مقامات شهرداری و مدیران شهری را ناگزیر کرد تا بیش از بیشتر مواظب ارزش های فرهنگی - تاریخی باشند. (شماعی-پورا احمد، 1385، ص 177)

ژان بودریار در کتاب (آمریکا) دست به مقایسه جالبی میان شهرهای اروپایی و نیویورک می زند . او معتقد است شهرهای عمده اروپایی بار معنایی بسیاری دارند، در حالی که نیویورک و جلو ههای شهری آن از هرگونه معنا تهی به نظر میرسد. (فروتن، 1387)

برخی از صاحب نظران مانند فوراسیته، اواسط قرن بیستم را که در پی توسعه شبکه ارتباطات جهانی و گسترش بازارهای سرمایه داری، مرزهای سرزمینی درهم شکست و هویت های فرهنگی مغشوش شده به عنوان دورانی خاص مطرح کرده اند که طی آن حرکت و جریان فرهنگی اجتماعی اقتصادی در جهت یک . دست کردن شیوه های رفتاری، جهان بینی و الگوهای ذهنی آغاز شدشایگان، (1380، ص 62)

پیتر آیزنمن معمار آمریکایی دهه ی 80 معتقد بود معماری در هر زمان و مکان باید اکنونیت داشته باشد و برای رسیدن به شرایط فوق حقایق و نمادهای گذشته باید شکافته شوند و مفاهیم جدید مطابق با شرایط امروز از درون آن ها استخراج شود (پایگاه اطلاع رسانی معماری و شهرسازی ایران)

اما مهم ترین شخص در ارائه تعریف از نمادها و شناسایی آن در شهر کوبن لینچ بود . او سیمای شهر را بر اساس پنج عامل راه، لبه، محله، گره و نشانه تقسیم بندی کرده است . لینچ در تعریف نشانه یاهمان سمبل ها و نمادها آورده است : معمولاً اشیایی که ظاهری مشخص دارند، مانند ساختمان ها، علائم و ... هستند . خصوصیات نشانه باید چنان باشد که بتوان آن را از میان عوامل بسیار باز شناخت، پار های از نشانه ها را که بر پاره ای عوامل کوچک قد برافراشته اند می توان از دور به زوایای مختلف تمیز داد و در جهت یابی آن ها را از تمام جوانب مورد استفاده قرارداد) مانند ارگ کلاه فرنگی ممکن است نشانه ها در داخل شهر باشند یا به اندازه ای دور که مدام جهتی خاص رامشخصدارند . تک برج ها، گنبد های طلانی و تپه های گران پیکر مثال هایی هستند که معرف نشانه در سیمای شهراند . (لینچ، ترجمه . مزینی، 1383، ص 93)

گنبد معروف فلورانس مثالی بارز از نشانه های در منظر هی عمومی و سیمای شهر است . این گنبد از دور و نزدیک ویا در شب و روز مرئی است، سیمایی چندان مشخص دارد که هرگز نمی توان آن را با عاملی دیگر اشتباه کرد . باحجم و شکل موثر خود بر فضای اطراف غالب است، باسنن شهر پیوندی نزدیک دارد، هم مرکزی است مذهبیهوم در قلب خطوط ارتباطی شهر قرار گرفته است (همان منبع، ص 150).

از نظر پاتریک گدس هر واحدی که به واحد دیگر پیوند می خورد یک واحد و هویت جدید و یک کل جدید را ایجاد می کند . ما باید این گسل ها را به هم پیوند دهیم و برای درک ماهیت شهرها فراتر از ابعاد زیبای یشناسی و فنی به روح شهرها و جوهر هی تاریخی و حیات مستمر آن ها توجه کنیم (گدس، 1992، ص 77).

در تیر ماه سال 2003 در کنگره بین المللی معماران که در استانبول برگزار شد، از دولت ها در سراسر جهان خواسته فرهنگ تاریخی، احترام به محیط زیست و « شد تا موجبات شکل پذیری شهرها و مناطق مسکونی را با تکیه بفرههم آورند . واقعیت اینجاست که هویت بخشی به شهرها جزء جدایی ناپذیر از دانش « طبیعت و نیازهای اجتماعی معماری و شهرسازی است و

بدون حفظ کرامت و تبیین جایگاه معماری در کشور و حضور افراد مجرب و آگاه در عرصه های گوناگون تصمیم سازی و تصمی مگیری در ساخت و سازها و طرحهای عمرانی، حصول این امر دست نیافتنی است.

۴- مبانی نظری و روش تحقیق

در این پژوهش از روش تحقیق پیمایشی بهره برده شد و برای انجام آن ابتدا مطالعات اکتشافی به صورت کتابخانه ای صورت گرفت و مطالعه میدانی با استفاده از ابزارهای تحقیق که پرسشنامه از نوع بسته پاسخ می باشد انجام شد. جامعه مورد بررسی شهروندان شهر بیرجند در زمستان 1394 بوده است و برای تعیین حجم نمونه، پس از مطالعه مقدماتی براساس روش تصادفی ساده 300 نفر انتخاب شدند. ابزار اندازه گیری نیز یک پرسشنامه 20 سوالی بوده است.

با توجه به اینکه امروزه در اکثر تحقیقات برای محاسبه پایایی ابزار، از روش آلفای کرونباخ استفاده م یشود، در این تحقیق نیز از این روش برای محاسبه پایایی پرسشنامه استفاده شده است. برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ از استفاده شده است که نتایج آن برابر با 85% به دست آمد که نشان م دهد پرسشنامه از پایایی کافی SPSS نرم افزار برخوردار بوده است.

۵ - اهداف تحقیق

اهداف در نظر گرفته شده برای این پژوهش به شرح ذیل است:

هدف کلی: بررسی ارتباط نمادهای شهری قرار داشته در شهر با هویت ساکنان آن

اهداف جزئی:

- بررسی نقش عوامل فرهنگی و قومی در شکل دهی به نمادهای شهری

- تعیین جایگاه نمادهای شهری در میان توده های مردم

- تجزیه و تحلیل نقاط ضعف و قوت نمادهای موجود در شهر

- معرفی نمادهای مناسب برای شهر

سوالات تحقیق

1- از نظر شهروندان چه عناصری به عنوان نمادهای اصلی شهرشان محسوب می شود؟

2- آیا در طراحی نمادهای شهری سعی شده از مزیت ها و توان های بومی منطقه استفاده شود؟

3- آیا نمادهای موجود نیاز به مرمت، تغییر مکان یا طراحی از نو دارند؟

فرضیات تحقیق

- 1- به نظری رسد مردم بیرجند نسبت به نمادهای شهر خود شناخت کافی را ندارند.
- 2- به نظر می رسد در طراحی نمادهای شهری بیرجند از عناصر بومی (فرهنگ، سنت و جاذبه های طبیعی) استفاده نشده است.
- 3- به نظر میرسد نمادهای شهری بیرجند دچار فرسودگی، بی نظمی و آشفتگی بصری شده اند.

۶- شهر پژوهی و المان مورد مطالعه

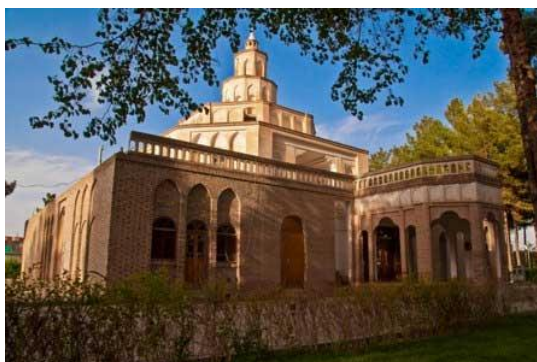
شهرستان بیرجند در استان خراسان جنوبی ایران واقع شده است. این شهرستان از شمال به شهرستان قاینات، از شرق به شهرستان های درمیان و سربیشه، از جنوب به شهرستان نهبندان و استان کرمان و از غرب به شهرستان های سرایان و طبس محدود است.

مرکز این شهرستان، شهر بیرجند است. شهر بیرجند همچنین مرکز استان خراسان جنوبی بوده و در سال 1390، جمعیت شهری بالغ بر ۲۰۰ هزار نفر جمعیت داشته است و با احتساب جمعیت حاشیه نشین شهر بیرجند بالغ بر ۲۳۰ هزار نفر می باشد و شهری زیبا با امکاناتی مناسب می باشد؛ و جمعیت روستایی بالغ بر ۷۰۹۷۷ و جمعیت کل شهرستان بیرجند بالغ بر ۲۸۰ هزار نفر است].

یکی از جاذبه های استان خراسان جنوبی امارت کلاه فرنگی است؛ این بنا که امروزه با نام ارگ کلاه فرنگی شناخته می شود به نام های دیگری هم مشهور بوده است از جمله ارگ حسام الدوله.

ارگ حسام الدوله (مشهور به کلاه فرنگی) منسوب به امیر حسن خان شیبانی است و برخی آن را «ارگ کلاه فرنگی» می نامند. این ارگ متعلق به امیر علم خزیمه بوده که ایشان آن را به فرمانداری بیرجند اهدا کرد. سازمان میراث فرهنگی این بنا را به عنوان یک ساختمان قدیمی و ارزشمند به ثبت رسانده است.

ارگ کلاه فرنگی به عنوان دارالحکومه محل حکمرانی امیرمعصوم خان بوده که در اواخر دوره زندیه احداث شده است. بنای مزبور به طور کلی از نظر فرم معماری با سایر بناهای شهری متفاوت است. یک حوض در وسط و گنبد با تزئینات مقرنس، رسمی بندی و کاربرندی های زیبا به شکوه آن افزوده است.

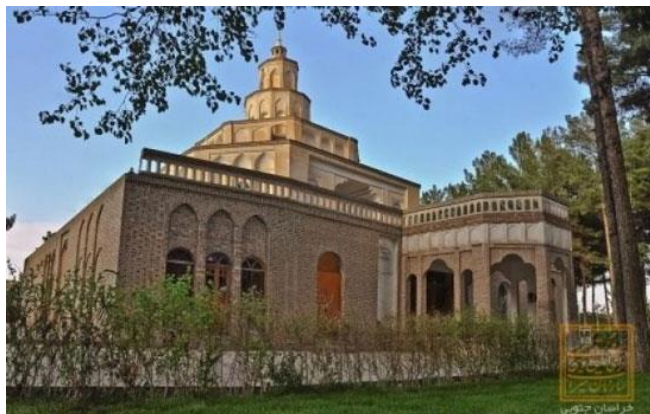
این ارگ به شکل شش ضلعی و در راس به شکل مخروط و به رنگ سفید است و چشم عابرین را از لحاظ زیبایی و طراحی خیره می کند و مصالح این ساختمان از گل، آجر، آهک و ساروج است.

عمارت ارگ صرف نظر از فرم ویژه "زیگوراتی" و "شش اشکوبه" از چند بخش مهم تشکیل شده است. بخش هم کف بنا با داشتن کاملترین نقشه و فضا سازی، جایگاه ویژه ای در این بنا دارد. فضای ورودی ارگ جلوتر از طبقه هم کف ساخته شده و با چند قوس زیبا و چشمگیر طاق هایی را در آن بوجود آورده است.

مجموع فضاهای به وجود آمده در طبقه هم کف، علاوه بر دارا بودن تزیینات و فنون تزیینی گوناگون به گونه ای طراحی شده که فضاهای مختلف مانند هشتی، گنبدی ها و اتاق ها به وسیله دالان های ارتباطی با هم مرتبط هستند.

حوضخانه بنا نیز مرکزیتی را در طبقه هم کف به وجود آورده به طوریکه ورودی های مختلفی از فضای پیرامون حوضخانه به این محل گشوده می شوند. محوطه حوضخانه یک متر از کف اصلی بنا پایین تر است و به صورت هشت ضلعی طراحی و ساخته شده است. فضای پیرامون این مکان دارای طاق نماهای تزیینی با مقرنس های زیبا است به تعداد طاق نماها، سکوه های کوتاهی در بخش تحتانی آن تعبیه شده است. روشنایی فضای حوضخانه از طریق گنبد کلاه فرنگی و توسط پنجره های نورگیر تامین می شود. آب نمای زیبایی نیز با فرم مخصوص علاوه بر تهویه حوضخانه، هوای مطبوعی را در این مکان به وجود می آورد.

از جمله تزیینات به کار رفته در فضای حوضخانه، مقرنس، رسمی‌بندی، کاربندی های لانه زنبوری و تزیینات گلدانی است. طبقه اول بنا که به صورت هشت ضلعی بر روی طبقه هم کف ساخته شده، دارای فضای کمتری است و چند اطاقک در آن ساخته شده است. همچنین سه طبقه دیگر بنا به صورت نمادی ساخته شده و صرفاً به دلیل فرم پذیری بنا است.

۷- پیشینه تحقیق

درباره ارتباط عناصر شهری با هویت شهر تحقیقاتی نیز در کشور صورت گرفته که به نتایج برخی از آنها اشاره می‌کنیم: محمد جلالی نسب در پایان نامه کارشناسی ارشد خود، با عنوان نقش فضاهای شهری در ارتقای هویت شهری، سال 1383 به بررسی نقش میدان شاهچراغ در هویت شهری شیراز می‌پردازد نتیجه این تحقیق نشان می‌دهد:

مقوله هویت به طور عام و هویت شهری به طور خاص از جمله مقولاتی است که به جهت نقشی که در شناخت شناسی افراد، اشیا، اجتماعات و مکان‌ها دارد حائز اهمیت فراوان است. و هویت شهری به سبب دخالت مکانیز مه‌های روانشناختی موجب افزایش احساس تعلق شهروندان به شهر، ارتقا سطح مشارکت شهروندان و نهایتاً پایداری شهری می‌گردد. فاطمه السادات خوشحال (1386) در مقاله نمادگرایی در معماری نشان داده است نمادهای هنری تا زمانی ماندگار باقی می‌مانند که آنچه بدان ارتباط داده می‌شود، معنادار باقی بماند. وقتی این معانی ناپدید شود و یا اهمیت خود را از دست دهد آن شکل نیز یا ناپدید می‌شود یا اینکه معنای جدید کسب می‌کند. او اشاره کرده است معماری ایرانی آن قدر الگو دارد که در هر بنایی با توجه به منطقه و مکان قرارگیری و زمان ساخت اثر و نیازهای کارکردی بنا، از الگوهای پایدار و ارزشمند خود بیان جدیدی را به وجود آورد که نه مثل گذشته باشد و نه تقلیدی از مشخصه های وارداتی دیگر تمدن‌ها.

فرزانه هدفی (1385) نیز در تحقیق خود با عنوان نماد و نشانه‌ی شهری آورده است: برج آزادی در ایران، نمونه‌ای از ساختارهای استوار بر بینش‌ها و مفاهیم عمیق است که توسط حسین امانت طراحی شده و معماری شاخص آن تلفیق طاق‌های معماری قبل و بعد از اسلام بوده و نمادی زیبا در شهر تهران است. از نظر هدفی امان‌های محله‌ای با المانهای شهری به لحاظ انتقال مفاهیم، محتوا و ابعاد تفاوت اندکی دارند. المان‌های محله‌ای از نظر ابعاد و اندازه کوچک‌تر بوده و توسط خصوصیات و نقش کالبدی تعریف شده برای آنها می‌توان بافت و کالبد قدیم و جدید را به هم دوخت و دوز کرد و انسجام و یکپارچگی شهر را به نمایش گذارد.

۸- یافته های تحقیق

یافته های تحقیق از کل نمونه آماری (300) نشان می دهد که اکثریت افراد پاسخ دهنده کلاه فرنگی را به عنوان نماد اصلی و هویتی شهر می شناسند. به طوریکه شاخص خیلی زیاد (67.69 درصد) و (زیاد 33.28 درصد) 98 درصد پاسخ ها را شامل شده است. همچنین بین پاسخ ها گزینه های کم و خیلی کم را انتخاب نشده که نشان می دهد این المان تاریخی تمام معیارهای یک سمبل و نماد شهری را که در ذهن مخاطب ماندگار باشدرا دارا می باشد.

جدول 1. میزان مقبولیت عمارت کلاه فرنگی به عنوان نماد اصلی شهر بیرجند

ردیف	میزان مقبولیت	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی	فراوانی تجمعی
۱	خیلی کم	۰	۰	۰
۲	کم	۰	۰	۰
۳	متوسط	۶	۲	۲
۴	زیاد	۸۵	۳۲,۲۸	۳۳,۳
۵	خیلی زیاد	۲۰۹	۶۷,۶۹	۱۰۰
	جمع کل	۳۰۰	۱۰۰	

منبع: یافته های تحقیق

در مورد دیگر درباره سمبل های طراحی شده در میدان ها و ارتباط آن ها با هویت قومی و فرهنگی شهرسوال شد. که حدود 46.47 درصد پاسخ دهندگان این ارتباط را کم و 33.32 درصد خیلی کم دانستند. به عبارتی حدود 80 درصد انتخاب ها بین این دو شاخص قرار داشتند 66.17. درصد از پاسخ دهندگان نیز متوسط و 35.2 درصد هم شاخص زیاد را انتخاب کرده بودند

به طور کلی نتایج تحقیق حاضر نشان می دهد که درمورد فرضیه که به نظر میرسد مردم بیرجند نسبت به نماد های شهر خود شناخت کافی ندارند.

۹- نتیجه گیری

آنچه به شهر هویت م یبخشد وابسته به برداشت هایی است که ساکنان شهر از محیط اطراف خود دارند؛ بدین معنی که مفهوم هویت با کیفیت زندگی در شهر ارتباط دارد. همچنین هر شهر باید شخصیت و هویت خاص و بارز خود را داشته باشد. نماد سازی در شهرها به ارتقای شاخص های کلان توسعه منجر م یگردد. نمادهای شهری می توانند باعث هویت یابی شهرها شوند به شرط آنکه در طراحی و نصب آن از افراد متخصص (معمار، مجسمه ساز، شهرساز) استفاده شود.

اولین نکتهای که در بکارگیری مجسمه در شهر باید مورد توجه قرار گیرد، مکان مناسب قرارگیری آن است. مجسمه در مکانی مناسب میتواند به عنوان عنصری در زیبایی شهر یا خلق معنایی خاص برای شهروندان موفق باشد. بنابراین زمانی که صحبت از به کارگیری یک تندیس برای هویت دادن به یک فضا به میان می آید، باید به مکان مناسب برای آن توجه کرد و در این راه از نظرسنجی از شهروندان کمک گرفت تا رضایت خاطر آن ها فراهم شود (سهیلی، 1385).

۱۰ - پیشنهادات

در بیرجند چندین میدان (فلکه) طراحی شده است میدان آیت الله غفاری، میدان آیت الله سید مهدی عبادی و حتی میدان فرودگاه و میدان ابوذر . . . در کنار بحث سبب لها نام گذاری این مکا نها، نقدهای زیادی رادر بین اقشار تحصیلکرده شهر داشته است . به عنوان مثال چرا نام میدانی را در بیرجند آزادی می گذاریم و اصرار مسئولان به حفظ این اسامی چه می تواند باشد؟ جدای از احترام ویژه به این نامها این سوال پیش می آید که آیا در خود بیرجند دانشمند، اندیشمند و شاعر با اسم و رسم کم بود هاند که از اسامی خاص استفاده می شود .

۱۰ - قدردانی

با تشکر از شورا ، شهردار و پرسنل محترم شهرداری بیرجند و میراث فرهنگی همچنین شرکت آپادانا ، که راهنمای پژوهش حاضر بوده است.

۱۱-مراجع

- تهران، دانشگاه انتشارات :تهران .شهری طراحی فرآیند . (1386) سیدحسین بحرینی،
پوراحمد، احمد و شمعی، علی . (1385) بهسازی ونوسازی شهری از دیدگاه جغرافیا. تهران : انتشارات دانشگاه تهران،
حافظ نیا، محمدرضا . (1387) مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. تهران : انتشارات سمت،
خوشحال، فاطمه السادات . (1386) نمادگرایی در معماری . پایگاه اطلاع رسانی معماری وشهرسازی ایران
سهیلی، جما لالدین . (1385) طراحی مجسمه های شهری . مجموعه مقالات اولین همایش بین المللی شهر برتر، همدان،
شایگان، داریوش . (1380) افسون زدگی جدید . ترجمه فاطمه ولیانی. تهران : انتشارات تهران -فرزان،
فروتن، پیام . (1387) شهر با هویت . پایگاه اطلاع رسانی معماری وشهرسازی ایران
لینچ، کوین . (1383) سیمای شهر، ترجمه منوچهر مزینی. تهران : انتشارات نشر دانشگاه تهران،
هدفی، فرزانه . (1385) نماد و نماد شهری . پایگاه اطلاع رسانی معماری وشهرسازی ایران -آرونا
تهران، شهرداری -شهری ریزی برنامه و پردازش شرکت نشر :تهران. گرا انسان شهرسازی بسوی . (1378) امیر یاراحمدی،
شهرداری بیرجند
سازمان میراث فرهنگی بیرجند
فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیا برنامه ریزی منطقه ای، بهار 1391، سال دوم، شماره دوم،